

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

O nouă carte despre Avram Iancu

Prof. univ. Dr. Mircea POPA

Cu această carte, Mircea Tomuș¹ și-a marcat, foarte recent, și în cel mai elocvent mod, trecerea în eternitate. Poate de aceea, Editura Școala Ardeleană a inaugurat cu manuscrisul său un proiect editorial de amploare, privind sărbătorirea a 150 de ani de la moartea lui Avram Iancu, prin studii, cercetări, scrieri literare, evocări și memorialistică, inaugurând astfel un an Avram Iancu, pe parcursul căruia îl vom simți mult mai aproape pe Crăișorul Munților, retrăind episoade din lupta lui de emancipare a neamului românesc. Cartea sa, *Glonțul de argint sau adevărata moarte a lui Avram Iancu* face dovada că istoricul și criticul literar Mircea Tomuș, a avut și obsesia valorizării sale ca romancier și dramaturg, domenii pentru care s-a dovedit la fel de înzestrat. După romanul frescă în patru volume *Aripile demonului*, stăruind asupra aceleiași problematice a raporturilor româno-maghiare din Transilvania, el cu scrupulos cu propensiunea de a trata momente cruciale din istoria neamului, dar și un dramaturg coboară cu mult în istorie, re-punând pe tapet această relație la sfârșitul epocii feudale, când un Horea și un Iancu își devansează epoca.

Scriș cu aceeași pană de romancier, atent la detalii și la amănuntul biografic, teatrul său e conceput mai degrabă lecturii, decât reprezentării artistice. În spiritul acestei afirmații vin câteva elemente ce țin de specificul artei dramatice, cum ar fi: personaje mai puține și mai puternic conturate, excesul de detalii și de digresiuni, abundența de episoade colaterale, pasajele lirice excesive. O a doua observație ține de factura de lucru, oarecum înrudită cu aceea a lui Blaga, prin abordarea mitologică a personajului. Dacă la Blaga, aveam de-a face cu motivul folcloric al „păsării om”, și aici trimiterea la regnul păsăresc este mereu prezentă prin personajul Fiul Cucului, sau prin Bătrâna vrăjitoare și vindecătoare, cu rol mai accentuat decât la Blaga, întrucât ea, Moțul, Șchiopul, Bandi și Văsălie au rolul de a reprezenta „oamenii din popor”, adică vocea consolidată a tradiției.

Autorul reunește sub aceleași coperti trei piese diferite și anume *Drăguțul de rege*, *Jocul măștilor* și *Glonțul de argint sau Adevărata moarte a lui Avram Iancu*, dezvoltând cu toate aspecte legate de Transilvania românească reclamând ivirea unui Mesia local, care să repună în drepturi poporul valah urgisit și ținut în afara legilor drepturilor etnice primordiale.

Cea dintâi are caracterul de prolog, adică de a deschide dezbaterile cu argumente ce țin de raporturile poporului român din Transilvania cu o stăpânire străină, habsburgică sau maghiară,

¹ Mircea Tomuș, n. la Cluj la 9. I. 1934, ca fiu de preot - m în febr. 2022, critic și istoric literar. A lucrat în redacția revistei „Steaua”(1956-1970), redactor la editura „Dacia” (1970-1972), director al revistei „Transilvania” de la Sibiu (1972-1990) și „Cultura națională ” (1993-94),autor de numeroase cărți despre scriitori clasici și contemporani., între care se numără un studiu despre roman, Romanul romanului românesc , I-II, 1999-2000. A primit premiul Academiei pentru lucrarea Gheorghe Șincai (1965). Autor al romanului Aripile demonului , în patru volume, despre perioada Diktatului în Transilvania.

neagreate și neasimilate, stăpânire care ignoră sistematic poporul român producător de bunuri și de valori morale fundamentale, a cărui legătură de continuitate cu solul în care trăiește este puternic reliefată.

Denunțarea falsei credințe în „Drăguțu de împărat” este făcută în cea de a doua povestire dramatică, prin apelul la amintirea lui Horea, a cărui mișcare de la 1784, a răscolit eșafodajul medieval al Transilvaniei, denunțând ipocrizia și „jocul cu măști” al autorităților obtuze, reduse la simbolistica unui imperiu al hârtilor și al unui simulacru de carnaval brukenthalian. De aceea, dialogul perpetuu dintre stăpâni și stăpâniți, ca și retorica dezvoltată pe această temă a falsității și deturnării de la realitatea antagonică constituie baza conflictului dramatic al pieselor sale. Ele reiau, fiecare cu material uman schimbat, jocul destinului propus de forțele vectoriale ale sistemului, în care românii vor rezolvarea cât mai rapidă a situației lor, recurgând la „Lancea lui Horia”. Este și cazul celei mai încheiate dintre piesele volumului, cea în care se dezbate „momentul Iancu”, din această dispută din care eroul nostru iese înălțat și aureolat, neînfrânt și triumfător, deși se încearcă în fel și chip să fie lichidat de „glonțul de argint” anume pregătit în laboratoarele secrete ale puterii.

Se acreditează astfel voința și forța neștirbită a unui neam, de existența căruia va trebui să se țină cont pe viitor, întrucât, exemplul de conducere românească dat de Iancu în Munții Apuseni, devine tot mai molipsitor, toaca și tulnicele lor răsunând până în adâncul gleei strămoșilor, transmitând semnalul: „Acum nația română se simte amenințată în însăși ființa sa și cată să-și apere această ființă”. Încercările lui Hatvany, Vasvary și Kemeny de a cuceri Munții și a-l prinde pe Iancu sunt sortite eșecului, deoarece prin Iancu „lucrează puterile care zălogesc durată”.

Atent la fiecare om al lui, deplângând pierderea lui Dobra și Buteanu, Iancu este urmat și venerat de întreaga populație a munților, sperând că victoria sa să se soldeze cu recunoașterea drepturilor românimii. Din păcate, așa cum o ilustrează tablourile finale ale piesei, drăguțul de împărat va veni doar cu măsuri paleative, pe care Iancu le respinge demn, după deviza „nimic pentru el, totul pentru națiune”. Ademenirile împăratului, prin decorații și numirea sa ca general, cad în gol, dar provoacă anxietatea lui Iancu, adică „adevărata lui moarte”, înșelătoria și minciuna domnilor fiind respinsă cu demnitatea totală a omului care și-a pus viața în slujba neamului său, dar pe care nici măcar glonțul de argint nu-l poate atinge.